

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 627.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245214961184/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sættende Aarhundrede

ker og Klosterne, og skøndt dette Ustyr snart dæmpedes, greb Philip dog med Begjærlighed den gode Leilighed til at sende Nederlandene en Krigshær paa Halsen, som skulde gjøre kort Proces med alle baade catholske og kiætterske Stivnakker.

Herved stode Philip især paa Ferdinand Alvarez Toledo, Hertug af Alba, som regnedes i Slægt med de gamle Vest-Gothiske Konger og kiendte hverken Frygt eller Medlidende, var alt over de Treds og vant til Blodbad fra Barnsbeen, saa hans Rygte fløi foran ham, som »Skrækken« for Ares, og bandede Vei for hans Sværd. Selv Regentinden bævede ved Albas Navn og frabad sig hans Hjælp, da nu Alt var roligt, men Bønner var kun spildt paa Philip, der samme Aar (1567) lod sin egen Søn, »Don Carlos« henrette, og i Spidsen for en Krigshær, der troede paa sin Anførers Tapperhed, Snildhed og Lykke, holdt Hertugen af Alba sit Indtog i Brüssel, og begyndte den korte Proces med uden Lov og Dom at kaste Greverne Egmont og Horn i Fængsel, hvorfra de snart maatte vandre til Retterstedet*).

Regentinden skyndte sig nu at komme bort, og Albas følgende Tyranni er, blandt andet, ved Schillers livlige Beskrivelse af »Nederlandenes Frafald,« blevet meget mere bekiendt end det fortjende, thi Spydstage-Retten er eens til alle Tider, saa derved er kun Begyndelsen og Enden mærkværdig.

Fem Aar (1567—72) varede den Spanske Aareladning under Alba hardtad uforstyrret, thi vel prøvede begge Prindserne af Nassau, som tog Flugten itide, deres Lykke med Tydske Leietropper, men den var Intet mod Albas, og selv da han tog Nederlanderne paa det ømme Sted, ved at indføre en meer end Mohrisk Alcala, eller Tyng af fem til ti Procent paa alt »Kiøb og Salg,« havde de dog i det Hele kun Mod til at klynke**). Et Øieblik smigrede de sig vel med Haab om Fransk Understøttelse, men vaagnede i Bærtelsmesse-Natten med Gru af den søde Drøm; der reiste sig en Fæstning i Antwerpen til at hoide Staden i Ave, flere Saadanne stod i Bygning, og den Nederlandske Frihed syndes uigienkaldelig forloren. At Tue liden vælter store Læs, fik man imidlertid ogsaa her Stad-

*) Metterens Historie af den Nederlandske Krig S. 129—47. Watson I. 238—74.

***) Metteren S. 171—76. 194—207. Watson I. 275—84. 323—54. II. 3—31.

Det Sættende Aarhundrede

fæstelse paa, thi Hollandske Kapere, bemandede med Nederlandske Flygtninger, slumpede (1572) til at bemægtige sig Staden Briel ved Maas-Flodens Udløb, og det lykkedes deres Anfører, Grev Vilhelm Marck, med en Haandfuld Folk at forsvare sig der, hvor Vandet kunde trodse Spanske Ryttere*). Admiral Ruyters Fødeby, med den vigtige Havn ved Scheldes Munding, Vlissingen, lukkede nu selv sine Porte for Spanierne, Vilhelm af Nassau-Oranien indfandt sig i Norden, og før Aaret var omme, havde han hele Holland og Seeland, saanær som Amsterdam og Middelburg, til sin Tjeneste**).

Saaledes begyndte den Nederlandske Friheds-Krig, der overlevede baade Vilhelm og Philip (1572—1609), og Enden blev, som vi veed, af Holland, Seeland, Frisland, og i det Hele syv Landskaber, blev under Navn af de forenede Nederlande eller »Holland,« en Calvinistisk Fristat, medens derimod Flandern, Brabant og alt det Øvrige blev hængende ved Spanien gennem hele det Syttende Aarhundrede, men beholdt dog paa Papiret deres gamle Friheder, og de Valtonske (Fransktalende) Nederlændere var selv saa ærkekatolske, at de maatte føle sig langt friere under Spansk end under Hollandsk Overherredømme. Kun Flandern og Antwerpen, som mistede deres Handel og den offentlige Brug af deres Modersmaal, og gik Glip ad Samvittigheds-Friheden, blev da egenlig Offeret, og Skylden maa Hertogen af Arschot, Antwerpen, Gent og Amsterdam dele mellem sig, thi det var ingenlunde Philips Magt, der voldte det. Dengang nemlig Albas Eftermand Marquis Requesens døde (1576), tog Hertugen af Arschot og det indenlandske Statsraad Tommen, sluttede paa egen Haand det saakaldte Genter-Førlig med Vilhelm af Oranien, og nødte Don Juan, Keiser Carls Frillesøn, som nu skulde være Regent paa Philips Vegne, til at aftakke alle de Spanske Krigsfolk, saa han var mere i deres Magt end de i hans***): Vel kom de fremmede Tropper tilbage med den forrige Regentindes Søn, Hertug Alexander Farnese af Parma, og Indtagelsen af Antwerpen (1585) gjorde saadan en Opsigt over hele Europa, at man virkelig troede, Kong Philip med sine Spanske Djævla kunde erobre hele Verden; men seer man lidt næiere til, da bliver man

*) Metteren S. 176—78. Watson I. 354—60.

***) Sammet. S. 179—94. Sammet. I. 361—78. II. 1—2. 37—49.

***) Sammet. S. 286—338. Sammet. II. 145—76.